

PÁLYI ANDRÁS

Amiképpen

*Állandó utunk már meglátogatni együtt:
latin istenszobrok imádatát hozom.
Múlandó műveink része a kereszténység.
Én a vallásról már nem vitatkozom.
(Sumonyi Zoltán: Ismerőseim)*

Nem akarja a napot, ne, azt ne, az nyomasztó, vakít, bántja a szemét, leereszti a redőnyt, besötétít magának, a redőny meg rossz, tíz centire a párkány fölött elakad, erre párnákat tömköd a fénysávhoz, nem kér a kinti izzásból, elviselhetetlen, mit is mondhatna, a gyűlölet mozgatja a világot, az undor, a viszolygás, hagyjatok békén, látni se akarlak benneteket, közben épp az a szörnyű, hogy békén hagyják, már rá sem nyitják az ajtót, tartsd tiszteletben apa szobáját, mondják, eredetileg nem is ez volt az övé, hanem az erkélyes sarokszoba, az mind a két utcai frontra nyílik, akkor még persze igazgató elvtárs volt, de azt a szobát nem lehet szeparálni, áttolták hát az íróasztalát ide, ebbe a lyukba, a sezlon meg a kispolc mellé, Noémi piperecuccát kellett csupán kivinni, ő aludt itt előtte, noha rég nem piperészkedik, az asztalka fiókját azonban kulcsra zárja, nyilván titkos naplót vezet, van neki, miről, nincs még egy hozzá hasonló szentfazék a világon, ki se lát a papok seggéből, röhej, a gyerekei mulatnak rajta, Uram, irgalmazz, rebegi ilyenkor, bensőséges, öntelt áhítat árasztja el az arcát, épp elég baja volt neki a gimnáziumban ebből, „az igazgató elvtárs felesége is ott van a vasárnapi misén”, nyomta a fegyelmi tárgyalásán Horváthné, aki párttag és biológianár, mégis beíratta hittanra a gyereket 1957 tavaszán, az ellenforradalom hatására, ráadásul ő tanítja az evolúciót a felnövő nemzedéknek, ám az igazgató elvtárs igenis kiállt, megvédte magát, akkor még messze nem depressziós nyugdíjas volt, aki a besötétített szobában nyomja egész nap az ágyat, köztudott, hogy kora fiatalságában, még a fehér terror idején szakított a vallással egyszer és mindenkorra, igaz, később Noémival templomi esküvőt tartottak, de akkor nem ment ez másképp, Noémi meg rém makacs, nem ért a szóból, rá is ment a házassága az asszony csökönyösségére, a négy felnőtt gyereke azonban mind ateista, erre büszke is, egyébként jellemző, hogy épp ma harmincöt éve volt az a bizonyos esküvő egy verőfényes szombat délutánon, és Noémi még csak be se teszi a lábát a szobájába.

Ekkor csendesen nyílt az ajtó, Gábor feje jelent meg a nyílásban.

– Úristen, a katona fiam.

– Már nem, apa, már leszereltem, három hete.

– És mégis mikor láttalak! Hogyhogy rám nyitod az ajtót, mi történt? Tíznaponta egyszer, ha bedugod ide az orrod. Tudod, mi van ma? Kíváncsi vagyok, tudod-e, mi van ma? Június tizenhatodika! Az milyen nap?

– Vasárnap, apa. És Tyereskova a világűrben! Tudom, persze hogy tudom, milyen nap van ma. Történelmi dátum, mondja is a rádió, újabb űrhajót lőttek fel ma a szovjetek, páros űrrepülés, ilyen még nem volt. Hát tegnapelőtt is bejöttem hozzád, amikor Bikovszkijt fellőtték, miért mondd, hogy tíznaponta egyszer. Ma este meg állítólag egyenes kapcsolat lesz a tévében a világűrből, jó, mi? De igazából nem emiatt jöttem, szeretnék valamit mondani.

– Cica nyitotta fel a szememet, ez tény, Cica!, nem tudom, mit mond neked ez a név, nyilván hallottad már, bár én sosem traktáltam a gyerekeimet a régi intim történeteimmel, de tény, hogy kiskoromtól elemi tiltakozás volt bennem minden kenetteljes hanggal szemben, irtóztam az atyától, így kellett szólítani, Vilmos, azt hiszem, Vilmos atya, mire nem emlékszem még így félholtan is, puha, párnás keze volt, táskás arca, átható ájtatosságza, úgy lejtette a mondatokat, mintha egyfolytában énekelne, még akkor, a klasszikus békebeli világban, a ferencjós-kás időkben, kilenc vagy tíz voltam, mentem szépen elsóáldozni, az anyám akarta, egy hamisítatlan vidéki szentfazék, amolyan bigott hitfogadó, Cegléden, képzelheted, sárfészek volt az akkor, nem város, az apám keresztény ügyvéd a Szent Imre herceg útján, mármint ott volt irodája, ő meg keresztény nagyságos asszony, az apácákhoz járatott előkészítőre, gyagyás kis virgókhoz, hát azok aztán irgalmatlan száraz taplók voltak, a zárdájuk külön oktató teremmel rendelkezett, ott tartották az előkészítőt, én meg egyszer kilépek onnan, és épp arra jön a bolond Blumfield az internátusból, ő aztán tök vallástalan, úgy káromkodott, mint a vízfolyás, azt rebesgették róla, hogy zsidó, azért, holott régi szász famíliából származott, a nagyapja igazi, belevaló szabadkőműves, én is csak később hallottam a történetét, odalépett hozzám, a szemembe röhögött, és kanyarintott egy vaskos cifraságot az apácákról, nem ismétlem el, volt abban minden, amit csak akarsz, ma se értem, ez a kölök honnan tudott ilyeneket, nemcsak dobálózott a disznó kifejezésekkel, hanem értette is őket, tízéves fejjel, ettől hatott a szentségteljes felajzó-zsongító érzéki szeszélyként, még rám is, pedig én aztán abszolút tapasztalatlan lehettem, sóvárgó kis fiúvirgó, de odavoltam a szövegéért, egyszerűen imádtam a szavajárását, még a templomban is, amikor ünnepélyesen bekaptam az ostyát, az ő huszármiatyánkja járt a fejemben, kis híján elröhögtem magam, miközben csupa átszellemült babaarc tátogott köröttem, vicces egy történet, mit mondjak, de amíg nem lépett be Cica az életembe, totál ösztönös volt a lázadásom, nem tudtam megbirkózni az anyámmal, kardinális jegyben született, még dicsekedett is velem, bár az egyház tiltotta az asztrológiát, közönséges babonának minősítette, ő mégis elszórakozott a horoszkópokkal, finom társasági hölgyhöz illően, időnként ugyanis monstre vendégségek zajlottak nálunk, csupa Ti-

szapárti hólyag a maga szemforgató, jámbor nejével, nem volt bennük sok köszönet.

– Apa, figyelj, hagyjuk ezt...

– Nem hagyom. Miért? A hogyhívjákod, a Tyereskovád kedvéért, nem, nem is értem, minek ezt az egész férfi-női viszályt kivinni a világűrbe, páros ürrepülés, mit akarnak ezzel, kipróbálni, hogy ki állja jobban a sarat, talán bizony a nő, és akkor mi van, lehet viczorogni a másokra, hogy én vagyok a jobb, nem, én, mint az anyád, aki valami isteni megbízásból egész életében áldozatot mutat be, egyfolytában demonstrálja, milyen jó kapcsolatot ápol az égiekkel, és mennyire megvet engem a pogányságom miatt, már ettől a kifejezéstől is kifutok a világból, azt hiszi, a józan ész és a felvilágosultság egy ilyen ósdi frázissal elintézhető, nevetséges, maga a totális bezápolás, plusz a totális önámítás, szeretetről prédikál, és szikrázó szemekkel mérgezett nyilakat lövöldöz rám, értem én, hogy a gyűlölet és az undor élteti a világot, de minek ehhez ájtatos pofával hazudozni, ráadásul saját magának, eljátszani, hogy szent küldetést teljesít. Nem, nem és nem. Emlékszem, a vörös éra alatt, tizenkilencben nálunk odahaza micsoda beszarás volt, lehúztuk az ügyvédi iroda redőnyét, apám még a névtábláját is lecsavarozta, csak ki ne rakjanak bennünket a három szoba hallból, Tisza Istvánt már októberben meggyilkolták Pesten, tizenhét múltam épp, röhögtem magamban a szüleim frászá, kiskatonákat toboroztak a Vörös Hadseregbe, mehettem volna a románok ellen vagy a Felvidékre, de akkor én élni akartam, nem hősi halált halni, iszonyú életszomjam volt, lapítottam, kibekeltem az egész ribilliót, igaz, később beiratkoztam az egyetemre, évek múlva persze, és úgy elspricceltem Ceglédre, mint aki szökik, nem is vettem búcsút tőlük rendesen, nehogy rájöjjenek, hogy sosem megyek vissza, az anyám temetésére keveredtem csak haza, akkor is egyenesen a temetőbe, alig ismertem meg az apámat, megöszült, megkopaszodott, jogászos tojásfeje lett. Pesten, az egyetemen összejöttem Cicaival, ettől ők teljesen kikészültek, mindig is Noémit szánták nekem feleségnek, én meg se szó, se beszéd parázna kapcsolatot létesíték az évfolyamtársammal, ez már maga az apokalipszis, de nem hagytam magam, Cica kezembe adta a Kautzkyt, *A kereszténység eredetét*, akkor jelent meg magyarul a Népszavánál, ő meg oda bejáratos volt, talán még a fordítót is ismerte, hát az szenzációsan hatott rám, fölkaavart, megértettem, hogy az egész kenetteljes duma, amin felnőttem, egy mutató társadalmi színjáték, briliáns átverési technikával párosítva, egyszerre pontosan láttam az öregeim vallásossága mögött az osztályérdeket, a számítást, a hazugságot, kikértem magamnak, nincs joguk siránkozni a lelki üdvöm elvesztésén, nincs joguk ítélni, mindezt levélben, csak levélkapcsolatot tartottunk, még a nyári vakáció idején se mentem haza, ez önmagában is pofon volt nekik, igazi férfiember lettem, mint addig soha, dagadt a mellem, szeretóm volt, Cica, a szerencsétlen sorsú lány, pár évvel idősebb is nálam, a szüleit rég elvesztette, a rokonok kiutálták, hihetetlen energia dolgozott benne, nem tudom, honnan, de összeguberált annyit, hogy beiratkozson az egyetemre, ami akkor ritkaságnak számított, alig egy-két lány fordult csak

elő ott, és főként tudott franciául, Sully Prudhomme volt a kedvenc költője, aki arról a törött vázáról írt, amiből elszivárog a víz, és meghal benne a virág, ez a *sensibilité raffinée* rejlett benne is, jól emlékszem erre a kifejezésre, minden igazságtalanság felháborította, főleg a szegények kizsigerelése, akik észre se veszik, magyarázta, és az élet vize elszivárog belőlük, ráadásul eközben falta a férfiakat, amit akkoriban pláne kevesen engedtek meg maguknak, akár egy Georges Sand, pont, mint egy Georges Sand, nem is tudom, hányadik voltam neki, de szívszorítóan szépen ölelt az ágyban, filozófiája volt az ölelésének, kint Újpesten egy szűk sikátorban, ott bérelt egy csöpp szobát, ő már akkor Marxot olvasott franciául, aztán a Marxtól is kijött valami magyarul, arra is rá akart venni, de nem bírtam elolvasni, sosem akartam se filozófus, se közgazdász lenni, neki meg egy idő után elborult az agya a sok ideológiától, az illegális párttal is volt némi nexusa, addigra azonban szakítottunk, csak abban az esetben maradt volna meg mellettem, ha követem őt ebben az örült szenvedélyében, ám akkor nekem ő már teljesen az anyám kifordított mása volt, hívó lélek, egy marxista hívó, azóta se viselem a kommunista inkvizítorokat, Cica jut eszembe róluk, rendesen kivágták az egyetemről, gyorsan elpuccolt Bécsbe, onnan, azt hiszem, Párizsba, elvesztettem a fonalat, nem tudom, mi lett vele, a felszabadulás után jó ideig reménykedtem benne, hogy egyszer csak belébotlom, de soha nem került elő.

– Apa, figyelj rám, miért nem figyelsz, muszáj az egész életedet előadni, most, egyszerre, egy szuszra, ha eddig hallgattál, de ez sem igaz, mert a Sully Prudhomme-t gyerekkoromban is előadtad, többször is, emlékszem, nem a Tyereskova miatt jöttem be hozzád, értsd meg, mondani akarok valamit, ami fontos, amire rájöttem, évek óta ezen gondolkodom, rájöttem, döntöttem, itt az ideje, nem várok tovább, nem is várhatok, elmondom.

– „Előadni”? Hogy te milyen szavakat használasz!

– Úgy értem, úgysem tudod elmesélni az egész életedet egyetlen mondatban, vegeél közben levegőt, itt a vized, tessék, igyál, legalább leülök addig az ágyad szélére.

– Jó, csak hagyd, hogy befejezzem, amit elkezdtem. A június tizenhatodikát. Egyszer el kell mondanom, mielőtt meghalok, az anyám is fiatalon halt meg, alig múlt ötven, a mája vitte el, épp csak kiderült, hogy májrákja van, előtte nem is volt panasa, vagy nem figyelt oda rá, néhány hét alatt végzett vele a kór, olyan gyorsan, hogy nem is tudott lelkifurdalásom lenni, amiért nem látogattam meg, igaz, már épp kezdett feleereszteni bennem a görcs, de lekéstem, ő viszont nem késett le engem, írt egy hosszú, végrendeletszerű levelet, amit csak a halála után kaptam kézhez, újra a figyelmembe ajánlotta Noémit, ha úgymond felmennek Pestre, mert előbb-utóbb felmennek, akkor tárjam ki előtte a szívem, szó szerint ezt írta, Noémi apjának tudniillik papírkereskedése volt a Szent Imre herceg útján, ő mint keresztény kereskedő plusz egy keresztény bankár jelentették az apám bizalmas társaságát, összefogást hirdettek a zsidó tőke térhódítása ellen, erre is kiterjesztették volna a numerus clausust, a kereskedő ráadásul valami nagyobb fába készült vágni a fejszéjét, egy-

szerre szűknek érezte a vidéki kereteket, tehát Pestre készültek, és nyilván Noémi az a keresztény úrilány, aki a leginkább hozzám való, meg kell ismernem, egymásra kell találnunk, nem, nem, nem, mondtam erre magamban, elhatároztam, hogy akkor sem veszem el feleségül, ha cigánygyerekek hullanak az égből, különben is, Cica egyszer már felnyitotta a szemem, nem tudtam nem meglátni minden efféle akcióban az önzést és az osztályérdeket, csak éppen, amikor Noémi megkeresett, mert egy évvel az anyám halála után tényleg feljöttek Pestre, nem kellett hosszan rábeszélni, feljött hozzám, már állásban voltam, tanítottam, kivettem egy kis lakást a Visegrádi utcában, jó ideje nem volt senkim, gyöngéden végighúztam az ujjaimat a tarkóján, amitől Cica odavolt, mindig elomlott tőle, rá is jól hatott, persze emlegette a hatodik parancsolatot meg a paráználkodást, utóvégre mégiscsak érett nő volt, noha állítja, hogy szűz, fogalmam sincs, nem firtattam, mindenesetre megkívántam, talán nem is őt, hanem még mindig azt a másikat, aki addigra ki tudja, hol járt, ő meg belement a játékba, cidrizett, de akarta, és amilyen pechem van, hát azonnal teherbe esett. Ez is hozzátartozik a június tizenhatodikához.

Gábor most mély lélegzetet vesz, belevág:

– Gyurka ül ma reggel a konyhában, issza a kávéját a szokásos durit poharából, kavargatja, rám néz. „Tudod, mi van ma? Ezen a napon végezték ki Imre bácsit. Épp ma öt éve.”

– Imre bácsi! Mi az, hogy Imre bácsi?!

– Nagy Imre, apa.

– Tudom. De erről nem kívánok beszélni. Ne húzzál be a csőbe. Nekem aztán eszembe se jutott, hogy belépjek a pártba. Különösen azok után, ami történt. De muszáj volt, különben soha többé nem leszek igazgató. Úgy kellett az a kis igazgatói pótlék, mint egy falat kenyér, gázra, villanyra, ruhára, mit képzelsz!

– Nem rólad van szó, apa! Azt hiszed, mindig rólad van szó?

– Miből tartottam volna el egy ekkora családot?! He? Miből? A családi pótlékból? Mondd meg!

– A bátyámról beszélek, apa, nem rólad. Ül a konyhában, mondja ezt az Imre bácsit, és elkezd morfondírozni.

– Hős akart lenni. Történelmi hős! Na és? Mi lett belőle? Elhajított egy-két benzines palackot, aztán betojt a robbanástól, és gyorsan hazaiszkolt.

– Mondom, elkezd morfondírozni a konyhában. Mint aki véletlenül mondja ki a gondolatait, óvatlanságból, de igazából nekem szánja. Nincs is ott más. „Mindent letagadunk, elfelejtünk, mintha nem is történt volna meg. Csupa hazugság. Minden csupa hazugság. Nemcsak odakinn a világban, azt már megszoktuk, közhely, de itt is, közöttünk, itthon. Nem érzed?”

– Naná, hogy hazugság. Hát miért nem arról beszél, hogy otthagya a feleségét a kétéves kisfiával, meg az állatorvosi állását, és visszalopakodott a szülői otthonba, mi? Mert nekem még arra se hajlandó, hogy elmondja, mi történt. Hogy mi a baja. Hazudik, még a hallgatásával is hazudik.

– Mintha tegnap lett volna, apa, az a hét évvel ezelőtti ős, nekem pont olyan, süvítettek az ablak alatt a golyók, rengett az üveg, épp tizennégy múltam, először gondoltam komolyan a halálra, hátha van valami isten, sose lehet tudni, nézi felülről az egészet, vajon mit szól hozzá, Gyurka verte az asztalt, „vége az ávósvilágnak!”, ő nem marad itthon, mennie kell, „fegyvert, adjatok fegyvert”, a Práter utcai srácok hívták, elvisz magával, mondta, ha akarom, én is nagy hazafi voltam, büszke magyar, szentül hittem, hogy a felkelt nép térdre kényszeríti a zsarnokot, jó, megyek, mentünk, már este volt, csönd, mintha épp tűzszünet lenne, a Práter utca sarkán egy halott fiú, lelőtték, otthagyták mementónak, annyi időse se lehetett, mint én, hanyatt vágódott, a kezét széttárta, akár egy Jézus Krisztus, félig a járdán, félig az úttesten, a mellén a dzseki csupa vér, teljesen átázott, földbe gyökerezett a lábam, néztem, magamat láttam benne, berezeltem, élni akarok!, élni, mégse megyek, mondtam Gyurkának, te ezt érted, apa, te sem akartál vöröskatona lenni, Gyurka meg húzta az orrát, „nem kell beszarni, nem hal meg mindenki”, „de, de, mindenki meghal!”, reszkettem, hazaengedett, másnap hazajött ő is, nincs fegyver, Molotov-koktétl meg bárki dobálhat, büszke volt rá, hogy a katonaságnál kitanulta a fegyverforgatást, gondolta, most hasznát veszi, nem mondom, hogy vadászösztön volt benne, akkor már korábban aktivizálja magát, egyszerűen jobb szerette a szabadságharcos pózt, mint magát a harcot, aztán egyik percről a másikra egymásnak estek Bélával, ennek nyilván be kellett következnie, Béla kezdettől fogva sápadt képpel járt-kelt, harapdálta a szája szélét, nem találta a helyét a lakásban, összerezzen, ha csöngettek, holott csak a szomszédasszony, kis köménymagot kunyerált anyától a rántott levesbe, Uram irgalmazz, micsoda idő, mondta anya, Béla a félig nyílt fürdőszobaaajtó mögül fülelt, hogy mi zajlik az előszobában, láthatóan félt, két és fél éve a kerületi pártbizottságon dolgozott, körömszakadtáig védte a rendszert, magát Rákosi elvtársat is, így mondta, illemtudóan, holott rég leváltották a kopaszt, már hónapokkal a robbanás előtt bukott figura volt, ráadásul Béla meg Gyurka még egy szobában aludtak, állandóan egymás torkának estek, úgy értem, már a balhé kitörése előtt is, most aztán pláne, te fasiszta bérenc, imperialista ügynök, Béla ilyeneket vágott Gyurka fejéhez, ő meg ütött, fiatalabb nála, de mindig is erősebb volt, közben ő is kiosztotta Bélát, zsarnok, lakáj, pribék, Bélának lerepült a szemüvege, folyt az orra vére, a nép állama, ismételtette görcsösen, a nép állama, Gyurka meg erre, hogy te hazaáruló, és megint nekiment, beszorította a sarokba, Kati visított, sírt, jajveszékelt, ti nem voltatok sehol, szerintem a pincében voltatok anyával, mi meg valamiért feljöhetünk, valószínűleg valami cuccért, nem emlékszem, odaálltam a két bátyám közé, de nem hagyták abba, ellöktek, rúgták, harapták, öklözték egymást, Béla orrából egyfolytában dőlt a vér, ezt még megbánod, vágta oda az öccsének, és akkor egy iszonyú dörej, mert megállt közben az ablakunk alatt egy tank, észre se vettük, és onnan, az ablak alól rálótt a téren álló templomtoronyra, ahol valami mozgást észlelt, legalábbis később ezt beszéltek a környéken, két ablakunkon is keresztben megrepedt az üveg.

– Miért kell ezt nekem hallgatnom, nem is így történt, különben is, mikor volt ez már, nem szokás manapság szóba hozni, miért kell előásnod ezeket a régi dolgokat, ráadásul belevágsz a szavamba, nem hagyod, hogy végig mondjam a mondatot, bezzeg én hallgassam a te zavaros halandzsádat, amit csak összehordasz itt...

– Nem, apa, nem szaporítom a szót, megtanultam a seregben, hogy kuss a nevem, de ezt az egyet meg kell hallgatnod, mert fontos, amit mondok, aztán mesélheted tovább a június tizenhatodikát, meghallgatlak, ha akarod, végig itt ülök az ágyad szélén, emlékszem, Béla beváltotta, amit ígért, feljelentette az öccsét...

– Nem jelentette fel!

– Elmondom, amit én láttam, aminek a tanúja voltam.

– Nem mondd el.

– A lényegét akarom, apa, csak a lényegét.

– Nem hánytorgatjuk fel a múltat, kész. Megtiltom.

– Apa, nem tilthatsz meg nekem semmit, nem érted? Az az idő elmúlt.

– Mi? Hogy beszélsz?! Mit képzelsz?!

– Mindig imádtam a virágzó hárs illatát, elbódított, elvarázsolt, megittasultam tőle, gyerekfejjel is mindig ott gubbasztottam az erkélyeden, ha az ablakunk előtt virágozott a hársfa, máig ez a gyengém, ezért léptem be hozzád, az erkélyre tartottam, a szobád ajtaja is nyitva, az erkélyajtó is, betűzőtt a májusi nap, akkor is vasárnap lehetett, megéreztem a hárs illatát, és abban a pillanatban megszólaltál, kemény, erélyes hangon, korábban sosem hallottam ezt a hangodat: „Feljelentetted az öccsédet, Béla?!” Béla magyarázkodni kezdett, gesztikulált, hadonászott a kezével, nem, dehogy, ő csak annyit mondott, „úgy tudom, az öcsém is dobált Molotov-koktélokot”, mert arról volt szó, hogy mindenkinek hazafias kötelessége jelteni, ha olyanról tud, aki fegyverrel a kezében meg akarta dönteni a népi demokráciát, mármint a pártbizottságnak ez az álláspontja, hát úgy érezte, meg kell említenie, nehogy már kiderüljön később, hogy Gyurka mit művelt, és ő nem mondta, Gyurka meg ott állt két lépésre tőle az íróasztalod sarkánál, lehajtott fővel, hátul összefont kézzel, nem tudom, mikor láttam őt ilyen esendőnek és szerencsétlennek, nem volt nehéz rájönnöm, hogy baj van, csak álltam, figyeltem, téged figyeltelek, nem törődtem velem, és akkor megint az az erélyes hang: „Jó, akkor holnap reggel bemész, és közlöd a Vas elvtárssal, hogy meggondolatlanul továbbadtál egy hülye pletykát, az apád és az egész család tanúsítja, hogy az öcséd ki se tette a lábát otthonról az októberi események alatt.” Nem volt pardon, úgy tettél, mint maga az Úr, aki rajtakapja Lucifert, hogy szegény Ádámot el akarja áztatni, miközben látja jól, milyen béna szájhős ez az Ádám, vagyis átláttál rajtuk, egyetlen szóval sem firtattad, hogy melyiknek van igaza, melyik ütött először, és egyáltalán, hogy miből mi következik, képes voltál mindazt megbocsátani nekik, amit ők sehogy sem tudtak egymásban elfogadni. Csak évek múlva jöttem rá, mitől olyan fontos nekem ez, aminek kéretlenül a tanúja lettem.

– Ugyan már, még hogy megbocsátottam, menj a fenébe! Nem bocsátottam meg soha senkinek semmit, nem az az ember vagyok én, édes fiam, nem is tehetném, akkor én véreznék el, ez az egész meg, amit ebbe a történetbe belemagyarázol, a te spekulációd, nem így volt, teljesen másképp emlékszem, Bélának tényleg eljárt a szája, de észbe kapott, magától visszatáncolt, attól még Gyurkát rendesen meghurcolták, csakhogy nevetséges cirkusz lett a dologból, hát cifrán gyűlölik egymást, az tény, két vicsorgó kan, Béla mindig kissé félszeg volt, szemüveges, vézna, eleve hét hónapra született, ideologikus alkat, irigyelte az öccsétől az izmait meg a lányokat, akik tapadtak rá, Gyurka meg azonnal üt, ha felhúzzák, mit tehetek, elnézem őket és bólogatok, nem kérek az ilyen vallásos frázisokból, amikkel most itt előállsz, megbocsátás, na nem, ember embernek farkasa, ahogy a klasszikusok mondják, de ha már ez a helyzet, hát ennek a két fiúnak legalább nem száll inába a bátorság, ha egy nő megszarolja őket, mint Noémi engem, egy hónappal az után ugyanis, hogy odaadta magát nekem, azzal jött, hogy „megvert az Úr”, nem vicc, így közölte velem a terhességét, járt egy páterhez, szerintem az tanította be neki ezt a szöveget, hu de kedvem lett volna lekeverni neki egy pofont, ha egyáltalán meg merem ütni, persze nem mertem, csak egy jó kacskaringósat sziszegtem a fogam közt, mint Blumfield az apácákra, rögtön felfogtam, hogy az anyám a sírból is utolért, és vele szemben gyáva vagyok, mindig menekültem előle, de mindig elkapott, nem engedett, mentünk hát a paphoz, hogy eskessen össze bennünket, így is eltelt egy csomó idő, kénytelenek voltunk kitalálni ezt a koraszülési mesét, hogy hét hónapra született a gyerek, mindenki elhitte, mi magunk is, csenevész kis nyakigláb csecsemő volt, még keresztelőt is tartottunk, jó, nem ártott meg neki, Gyurkánál azonban fellázadtam, nem hagyom, hogy a fiamat összetaknyold azzal az ájtatos trutyival, amivel tele a fejed, erre rikoltozni kezdett, mintha valami vész lenne, összedőlne a világ, megkeményítettem magam, többé nem érdekel a lelked, Uram, irgalmazz, ez szörnyű, maga a kárhozat, keserves zokogásban tört ki, sipákkolt, jajgatott, megint valami pátert emlegetett, nekem meg a papjaitól végképp viszketni kezdett a tenyerem, megértem Gyurkát, hogy ilyenkor ütnie kell, ő legalább nem lett megkeresztelve, elegem van ebből, üvöltöttem, befejeztük a csuhás tempót, de neki eszébe sem jutott befejezni, persze ilyen volt akkor a világ, hivalkodó, hazug keresztény kurzus, Szent Jobb körmenet, cserkész dzsembori, eucharisztikus világkongresszus a Hősök terén, adták a lovat a bigott vallásossága alá, én meg egyre veszettebbül undorodtam az egésztől, képzelheted, hogyan szeretkeztünk, mindig csak villanyoltás után, sötétben, hálóingben, minden pajzánság nélkül, nem csoda, hogy még akkor is Sully Prudomme és Kautzky járt a fejemben, vagyis Cica a maga megátalkodott mozgalmiságával, mentem volna inkább világgá vele, hát nem mentem, fogva tartott az anyám, még a síron túlról is, Noémi meg odaállt elélem egyik este, de ez már jóval később, a háború után, már nagyok voltatok mind, késő éjjel, csak ketten maradtunk, azt hiszem, a fürdőszobában, így: „Egyszer muszáj megkérdeznem, sosem kérdeztem, mégis: szeretted-e te valaha is engem?” Hogy miért ott és akkor kellett megkérdeznie, nem tudom, de

elborult az agyam, érzetem, nem bírom tovább türtőztetni magam, kimondom, ker-
telés nélkül, bele abba az ájtatos, szende pofijába, utóvégre nem szűzlány már, ha-
nem vén csoroszllya, hát odavágtam: „Soha, Noémi, soha nem szerettelek, mindig vi-
szolyogtam az ájtatos fapinaságotól, tömény iszonyat, amiben éltünk, fojtogató le-
vegőtlenység, poshadt, álszent csalárdság, gyűlöltem magamat, amiért nem tudok
szabadulni tőled, és gyűlöltelek, amiért fogva tartasz, most is gyűlöllek, émelygek a
közeledtől, érted, elegem van.” És kész. Elfehérédett, bámult rám, merev, kifejezés-
telen, üres tekintettel, mint akiből egyszerre elszállt az élet, és összecsucsklott, mint
egy rongy, elterült a kövön.

- Ne, apa, ne!

- Gyurkát kellett kivernem az ágyból, épp elaludt, hogy segítsen valahogy be-
vonszolni a szobába, meg se tudtam mozdítani, fel az ágyra, tehetetlen voltam, bár-
mit kezdtem vele, élettelenül hevert ott, akkor Gyurka hozott neki egy pohár vizet,
beszélt hozzá, végre félve, bágyadtan kinyitotta a szemét, mintha attól térne magá-
hoz, hogy végre nem én abajgatom, hanem a fia.

- Apa, megőrültél, mi vagyok én neked, hogy rám okádod az egész lelki szennye-
sedet, hát nem a gyóntatód, az biztos, pláne nem a tied, a fiad vagyok, ha elfelejtet-
ted volna, csak mondom, a fiad, és hol van az még, hogy bárkinek is a gyóntatója le-
gyek, hallgatom ezt az egész szörnyűséget, ezt az esztelen gyűlöletáriát, nyüsztés
itt nekem, mint a fába szorult féreg, már elnézést, és azt várod, hogy a fortyogó lelki
nyavalyádtól megszabadítalak, hogy képes leszek megváltani a nyüsztésedet, ki-
hozni téged a napfényre a labirintusból, amibe beűzted magad, ott csapongsz re-
ményvesztetten, sehol semmi kijárat, sehol semmi, mondhatnám, belevered az or-
rom a saját tragédiádba, láss, fiam, láss, és ne lépd meg a lépést, amit eldöntöttél,
menekülj, bárhova, bármerre, még mindig ezer út áll előtted, az az érzésem, hogy te
nagyon jól tudod, miért nyitottam ma be hozzád, és mit akarok mondani, ezért gör-
dítetted rám az életed egész lavináját, félsz, görcsösen félsz attól, amit mondani fo-
gok, ne, ne, édes fiam, ne tedd meg, ne menj el, ne vállald föl magadat, nem tudod,
mit cselekszel, végül úgyis belerokkansz, és nem lesz, aki megsegítsen, jaj neked, jaj!
Honnan veszed?

- Hogy mi? Hogy én tudom? Mit? A Tyereskovádat? Fogalmam sincs, mire célzol,
jó, mindig úrhajós akartál lenni, ez volt a kedvenc játékod, úrhajót építeni és el-
szállni, nem is a Holdra vagy a Marsra, hanem más naprendszerekbe, működött az
az eszeveszett fantáziád, mit ki nem találtál, mondtad, mondtad, be nem állt a szá-
jad, csak azt hittem, hogy ezt már rég kinőtted...

- Ki beszél itt Tyereskováról, hagyd már, tudod, mi köze ennek Tyereskovához,
annyi, hogy tízéves koromban elolvastam a *Hódító Roburt*, azzal kezdődött, aztán *Az
időgépet* meg a *Világok háborúját*, majd mindenfélét, ami csak a kezembe került,
csupa-csupa kalandvágy lettem, röplni akartam, áthágni teret, időt, gravitációt, de
a fantáziálás egyáltalán nem elégtett ki, titokban elterveztem, hogy egyszer tényleg
úrhajós leszek, kis híján a Zrínyi Akadémiára is jelentkeztem hivatásosnak, de a pá-

lyaválasztási tanácsadón, amire elmentem, elfogott a kétség, hogy más az én kalandvágyam, nem itt fogom kiélni, a végén nem jelentkeztem sehova, így aztán besoroztak, lenyomtam huszonnyolc hónapot a seregben, az volt a legjobb iskola, ott aztán rájöttem, mit akarok, ráadásul, amikor leszereltem, két nap múlva idézték be Katit a kari KISZ-bizottságba, nyúzott, könnyörgött, hogy menjek el vele, mossam ki őt, ahogy annak idején te kimostad Gyurkát, nem olyan erkölcstelen ő, mint hiszik róla, csak valami jó heccet akartak, neked már nem is mert szólni, nyilván ma sem tudsz róla, jó kis „Uram, irgalmazz” balhét csináltak pornó képekkel, nem is egészen értem, hogy hozták össze a dolgot, egy olasz magazinból szedték ki a fotókat, lehúzták a kari stencilgépen, amihez a KISZ-bizottságon keresztül jutottak hozzá, olyan formán, mintha templomi szentképek lennének, az egyik oldalra rányomták, hogy Uram, irgalmazz, a túloldalon meg az obszcén figura, persze fekete-fehérben, elmosódva, szürkén, de azért minden kivehető, bedugták a templomi padokba, ott szemben az egyetemmel, hogy üsse meg a guta a vallásos szipirtyókat, nekem is megmutatott egy ilyen micsodát, hát nem voltam tőle elragadtatva, mondhatom, mindenestre jó nagy botrány kerekedett az ügyből, a templomigazgató, aki afféle politikai díszpinty, jó kapcsolatai vannak, feljelentette őket, a nyomok, ki tudja, hogyan, a kari stencilgéphez vezettek, aztán az egyetem tovább nyomozott, hogy ki használta a gépet, így szakadt Katiékra a baj, jó, ha fegyelmivel megússzák, még két fiú van benne, az évfolyamtársai, rendes budai kádergyerekek, látom, valóságos erotikus lázba hozza őket a szakrális tabuk gyalázása, de az is lehet, hogy igazán csak Katit izzítja ez a perverz öröm, a fiúk meg az ő felajzottságának örülnek, ezt nem tudtam rövid együttlétünk alatt kiókumlálni, de Katiban tényleg ott tombol a nyelvöltögetős, dévaj ördög, talán attól, hogy vasárnaponként anya őt hurcolta magával a legtovább a templomba, miközben egyfolytában hallgatta Béla meg Gyurka szentségtörő kiszólásait, na, ebben például a két bátyám egyetértett, imádtak röhögni anya ájtatoskodásán, ami tőlem teljesen idegen, furcsa, ebből a szempontból mindig kakukktozásnak éreztem magam a családban, azt hiszem, túl naiv voltam hozzátok képest, a gyöngédséget gyöngédségnek vettem, a meghittséget meghittségnek, nem tudtam anyát képmutató szentfazéknak tartani, ahogy te szoktad, pedig nagyon sokáig egyáltalán nem érdekelt a dolog, úgy néztem, hogy ez a mániája, hadd szórakozzon.

– Na jó, hagyjuk ezt, nem vagyok rá kíváncsi, akkor már inkább Kati a pornográf szentképeivel, micsoda fantázia, de azért a fene belétek, mind olyanok vagytok, hogy nem tudtok nyugton ülni a seggeteken, mindig mindegyik kalamajkát csinál, ki akarja csapatni magát az iskolából, a KISZ-ből, a munkahelyéről, én meg elképzeltem, hogy szépen megöregszem, a gyerekeim majd felnéznek rám, megbecsülik, hogy értük, az ő két szép szemükért gürcöltem végig az életet, hosszú évekig a dolgozók esti gimnáziumán is tanítottam, reggel nyolckor már bent voltam, és este tíz-kor keveredtem haza, hogy előteremtsem a betevő falatra valót, igazgatónak lenni meg még olyanabb, ezerfelé tépnek, mindenütt ott kell lenned, mindenről tudni, cigarettáznak a vécében, pornó kártyákkal szórakoznak, a saját kislányom is, úristen,

ha belegondolok, inkább bele se gondolok, egyáltalán minden helyzetben megfelelni, politikailag is, emberileg is, mert ha a diákok csöndben kiröhögnek a hátad mögött, akkor már baj van, előbb-utóbb ráfázol, komikus leszel, senki sem hisz neked, a minisztériumi meg pártközponti elvtársak csak csóválják a fejüket, hümmögnek, nagyon kiismertem ezt a mechanizmust, mégsem tudtam megúszni, ahogy betöltöttem a hatvanat, azonnal nyugdíjaztak, pedig maradni akartam, mindenáron, legalább egy-két évet, előre láttam mindent, ami bekövetkezett, rettegtem a rám zúduló semmitől, hogy egyik percről a másikra mindent és mindenkit elveszítek, azzal is tisztában voltam, hogy a Fazekas pályázik a helyemre, ott állt a sarkamban, leste, mibe lehet belekötni, már ötvenhatban ki akart nyírni, de akkor nagyon bekeményítettem, szemernyi elnézés se volt bennem, még Horváth Icának is fegyelmit adtam, mert beíratta a gyerekeit hittanra, de az már kivédhetetlen, hogy betöltöttem a nyugdíjkort, rendeztek egy gyönyörű ünnepséget, pont ma két éve, az igazgató elvtárs búcsúztatása, a diákok sötét nadrágban, fehér ingben feszítettek, a kollégák könnyes szemmel, hogy igazán milyen hálások nekem, virágcsokor, ajándékok, még koccintottunk is, hosszú, boldog nyugdíjas éveket kívántak, természetesen Fazekas elvtárs is, volt képe odajönni, mosolygott, termékeny kapcsolatnak nevezte az együttműködésünket, augusztus 1-től már ő az igazgató, vele fognak smúzolni, nála helyezkednek, neki nyalnak, eltökéltem, hogy új életet kezdek, de hol, kivel-mivel, hazajöttem, és első perctől az az érzésem volt, hogy túl ritka itt a levegő, túl hideg a lakás, észre se vettetek, mintha én lennék a láthatatlan ember, mind mentetek a dolgokra, te is itthon voltál, épp kimenőt kaptál a katonaságnál, először azt hittem, a nyugdíjazásom miatt, de fenét, ügyeket intéztél, Béla hazaugrott, megölelt, aztán rohant, Gyurka vidéken, Katinak randevúja volt, Noémi, ugye Noémi, mit kezdjek vele, nincs közünk egymáshoz, benyit, köhint, összerázkódom, hoz egy tányér ételt a kistálcán, és szó nélkül kisöpör, mert ugye tapintatos ezzel a szegény depressziós ördöggel, aki vagyok, ha meg kerek házassági évfordulónk van, be se teszi a lábát, ebből is látni, milyen áldott, jó lélek, menjek ki a saját lábamon a konyhába, ha netán éhes vagyok, kotorászok az ő büdös fridzsiderjében, hátha találok valami ehető cuccot, elég az hozzá, hogy két héttel a nyugdíjazásom után már bedőltem, éreztem, szorít a mellem, elfogy a levegő, elszáll az erőm, nem viselem a napot, a lámpát se, besötétítettem a szobát, az meg botrány, hogy a lakás legszebb, legfényesebb helyisége egész nap be legyen sötétítve, áthurcoltatok ide a kisszobába, elfekvőnek ez is megteszi, le vagyok tudva, két éve így élek, rendben, hagyjatok békén, hagytok is, nem mondom, azon a verőfényes szombat délutánon, 1928. június 16-án, amikor a pap összeadott, és kikísért minket a tabáni templom kapujáig, erről sokáig volt egy fénykép is, nem gondoltam, hogy idejutok.

- Apa, azt akartam mondani...
- Legalább a vizemet add ide. Meg az íróasztalon van valami ropi, azt is.
- Tessék. Apa, közölnöm kell veled valamit. Úgy döntöttem, hogy pap leszek.
- Mi? Meghülyültél? Mi az, hogy pap? Te? Miféle pap?

- Római katolikus, apa.
- Meg se vagy keresztelve!
- De, meg vagyok keresztelve.
- Noémi, a ribanc, a szentségit. Titokban mindnyájatokat megkereszteltetett?
- Úgy tudom, igen.
- És boldog vagy vele?
- Elmondom, apa, jó?
- Mit mondasz el? Ne mondj el semmit. Nem vagyok rá kíváncsi.
- Akkor is elmondom. Végighallgattalak, és most elmondom.
- Befogod a szád.
- Hozok friss vizet. Add ide a poharad.
- Nem kell. Elegem van az álszent hazudozásaitokból. Megéritek a pénzeteket, mind, ahányan csak vagytok. Az egyik a mártírképével és a nagy keresztényi gyűlöletével! A másik az elhagyott feleséggel, gyerekekkel, állással! A harmadik a pornográf szentképeivel! De a legocsmányabbat te találtad ki. Még hogy az én fiam pap! Hát kikérem magamnak. Kíváncsi vagyok, ezek után Béla mivel fog beállítani.
- Csak magamról beszélek, apa.
- Magadról, persze! Csakhogy gúnyt űzöl az életemből, a lázadásomból, az igazamból! Jól kifundáltad, hogyan tedd nevetségessé az apádat, gratulálok. És a drága anyád? Ő tudja már? Elmondtad? Röhög a markába, mi? Jól összebeszéltetek, ezért nem tette be ma a lábát se hozzám. Kitaláltátok ezt a június tizenhatodikát, nagyszerű! Undorítóak vagytok, tudod? Köpök rátok, szerencsétlen hülyék.
- Nem beszéltem még erről senkinek. Azaz hogy van egy teológus, egy professzor, az vállalta, hogy foglalkozik velem. Meg akarok tudni mindent, és ő tanít, felkészít, segít.
- Ragyogó. Egy páter, mi?
- Tudod, apa, iszonyú ez a kietlenség, amiben élünk. A sivárság. Hogy nem hiszünk el semmit egymásnak. Nem érted? Muszáj hinnünk. Másképp nincs élet.
- Az Istenben is? Abban is muszáj hinni? Igen? Tessék, mondd, hogy igen, ne kussolj. Hát nem, tudod. Erre a muszájra mondtam én nemet serdülő fejjel, nem fogsz visszalökní abba a pocsolyába, amiből akkor kimásztam!
- A kettőnk kapcsolatáról beszélek, apa.
- Nincs kapcsolatunk. Senkivel sincs kapcsolatom. Se veled, se mással. Mit gondolsz, miért zárom magamra a szobát?
- Ezt mondom, apa.
- Mellébeszélsz. Hiszel benne, vagy nem hiszel? Hogy ott ül a felhők tetején! Üzent a Tyereskovád, hogy megvan, megtaláltam az Istent?! Mert a Gagarin nem találta, arra talán emlékszel.
- Egyszerűen rájöttem, hogy meg kell bocsátanom neked. Így kezdődött, ezen rágódtam. Hogy te már nem leszel más, így éltél, ez vagy, nekem nincs más lehetőségem, mint hogy elfogadjalak.

- Jó letudni a vén hülyét, dögöljön bele a keserűségébe.
- Épp fordítva, apa. Ha én elfogadlak, valami megváltozik benned is. Tudni fogod, hogy van valaki, akinek jó vagy így. Erre mondom én, hogy megbocsátás. Hogy nélkülözhetetlen a megbocsátás, másképp nem tudunk mit kezdeni egymással.
- Ezért akarsz papnak menni?
- Hát minek menjek?
- Bárminek, csak ne papnak.
- Nem érted? Kell valaki, egy ember, aki ezzel foglalkozik.
- Mivel?
- A megbocsátással.
- Hülye vagy, fiam. Egy naiv hülye.
- Tudom. De akkor is.
- Elég volt, hagyj békén.
- Lehet, hogy a végén te is megbocsátasz nekem.
- Én? Mit bocsássak meg?
- Hogy papnak mentem.
- Azt soha.
- Lehet, hogy megérzed a dolog ízét. A megkönnyebbülést, hogy elfogadod, ezt akarta, hát legyen. Ha nekem te jó vagy, lehet, hogy én is jó vagyok neked. Elfogadlak, amiképpen te is elfogadsz engem. Ez van a Miatyánkban is, ez az amiképpen. Ez izgat engem, ezt akartam elmondani, ezért jöttem be hozzád.
- És most szépen abba hagyod a prédikálást, drága kisfiam. Már is úgy papolsz, mint egy igazi csuhás, pedig azt se tudod még, van-e valami isten ott a felhők fölött.
- Szerintem van.
- Akkor légy boldog velem.

1963, 2015